Безпритульні тварини: вбити неможливо прихистити?

полісі бріф про регулювання чисельності безпритульних тварин

Прогулюючись вулицями міст кожен з нас неодноразово зустрічав зграї собак, а поблизу входів та вікон підвальних приміщень, цокольних поверхів будівель, – котів. Деякі з цих тварин мають нашийники чи спеціальні кліпси на вухах. Проте вони знаходяться в громадських місцях без власників чи осіб, які доглядають за ними. Всі ці тварини є безпритульними[1]. Залишившись самотніми на вулицях, вони страждають від негоди та голоду. Бродячи у пошуках їжі, ці тварини часто стикаються із жорстокістю людей, а їхню кількість регулюють за допомогою вбивств. Хто ж ці тварини, чому вони появились на вулицях та чи несуть вони загрозу для людей?

Як безпритульні тварини появились на вулицях?

Першою твариною, яку вдалось приручити людині ще 15 тисяч років тому, був вовк, одомашненим підвидом якого є собака[2]. Одомашнення котів відбулось на 5 тисяч років пізніше[3]. Собаки допомагали людям у мисливстві та охороні помешкання, а коти – у боротьбі із гризунами. Ці тварини утримувались також для спілкування та отримання додаткових емоцій[4] і ставали повноправними членами сім'ї. Під впливом одомашнення, вони втратили частину з рис, притаманних їхнім диким родичам. Через це собаки та коти більше не могли вижити без людини, а люди стали відповідальними за їхню долю.

Водночас, попри повну залежність від людини, частина з собак та котів опинилися на вулицях. Так, дехто з людей відмовляється від тварин при переїзді у інші міста чи помешкання, залишаючи їх напризволяще. Інші ж сприймають тварин як розвагу, і коли милі кошенята та цуцики перетворюються у дорослих тварин, яких потрібно регулярно вигулювати, годувати та приділяти їм свій час, від них також відмовляються. Аналогічно люди позбуваються від непотрібного приплоду тварин. Як наслідок, безпритульні тварини появились на вулицях саме через відмову від них власників. Непотрібні нікому, ці тварини утворюють зграї та розмножуються, через що їхня кількість почала зростати.

Так, протягом останніх років в Україні у більшості випадків тварини стають безпритульними спадково[5], і лише частина з них була покинута чи загублена, або є бродячими[6] (див. рисунок 1). Це пов'язано з тим, що до останніх років в Україні практично не вживалися заходи, які б попереджали збільшення кількості безпритульних тварин – замість стерилізації, тварин

---

[1] Під безпритульною твариною мається на увазі домашня тварина, яка або не має притулку, або знаходиться за межами оселі свого власника чи хазяїна й не перебуває під контролем чи безпосереднім наглядом будь-якого власника чи хазяїна; ч. 5 ст. 1 Європейської конвенції про захист домашніх тварин; Рада Європи; Конвенція, Міжнародний документ від 13.11.1987; ратифікація від 18.09.2013, підстава 578-18; http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/994_a15; безпритульними також вважаються собаки, незалежно від породи, належності та призначення, у тому числі й ті, що мають нашийники з номерними знаками і намордники, але знаходяться без власника на вулицях, площах, ринках, у скверах, садах, на бульварах, пляжах, у громадському транспорті, дворах та інших громадських місцях, вважаються безпритульними і підлягають вилову, ч. 1 ст. 24 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження» № 3447-IV у редакції від 04.08.2017, http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3447-15.

[2] Важливі одомашнені види, хижі тварини; стаття, Вікіпедія, https://bit.ly/2LjgsHX

[3] Там само.

[4] Тварина-компаньйон – тварини, які утримуються людиною для спілкування та отримання додаткових емоцій, зокрема для уникнення самотності.

[5] Приплід безпритульних тварин.

[6] Тварини, які мають власників, проте знаходяться у громадських місцях без власників чи осіб, які доглядають за ними, тварин на самовигулі тощо.

піддавали евтаназії. Водночас, саме по собі знищення тварин не зупиняло розмноження тих, які залишалися на вулицях. Аналогічно не вживалось заходів для підвищення свідомості населення, зокрема власників тварин. Через це кількість безпритульних тварин продовжувала зростати.

Рисунок 1. Джерела походження безпритульних собак та котів в Україні

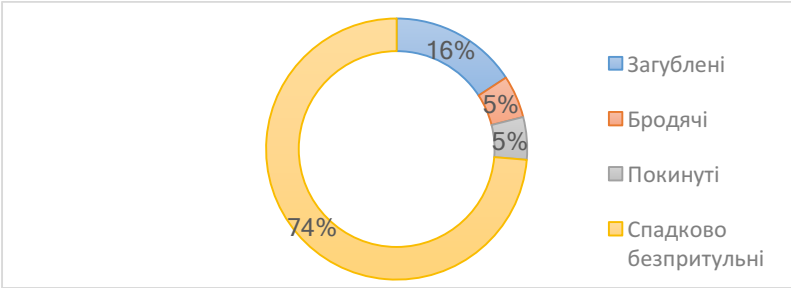

Джерело: підготовлено авторами на основі даних дослідження Stray Animal Control Practices (Europe), WSPA and RSPCA International[7].

Скільки тварин в Україні є безпритульними?

В Україні не ведеться загальнонаціональний офіційний облік безпритульних тварин, через що їхня точна кількість залишається невідомою. Водночас, окремі міста здійснюють такий підрахунок для того, щоб в подальшому планувати видатки з бюджету та приймати рішення про регулювання чисельності безпритульних тварин. Так, у шести обласних містах згідно офіційних даних[8] налічується від 24 до понад 26 тисяч безпритульних тварин (див. рисунок 2).

Рисунок 2. Дані про кількість безпритульних тварин по містах України, 2016-2017 р.

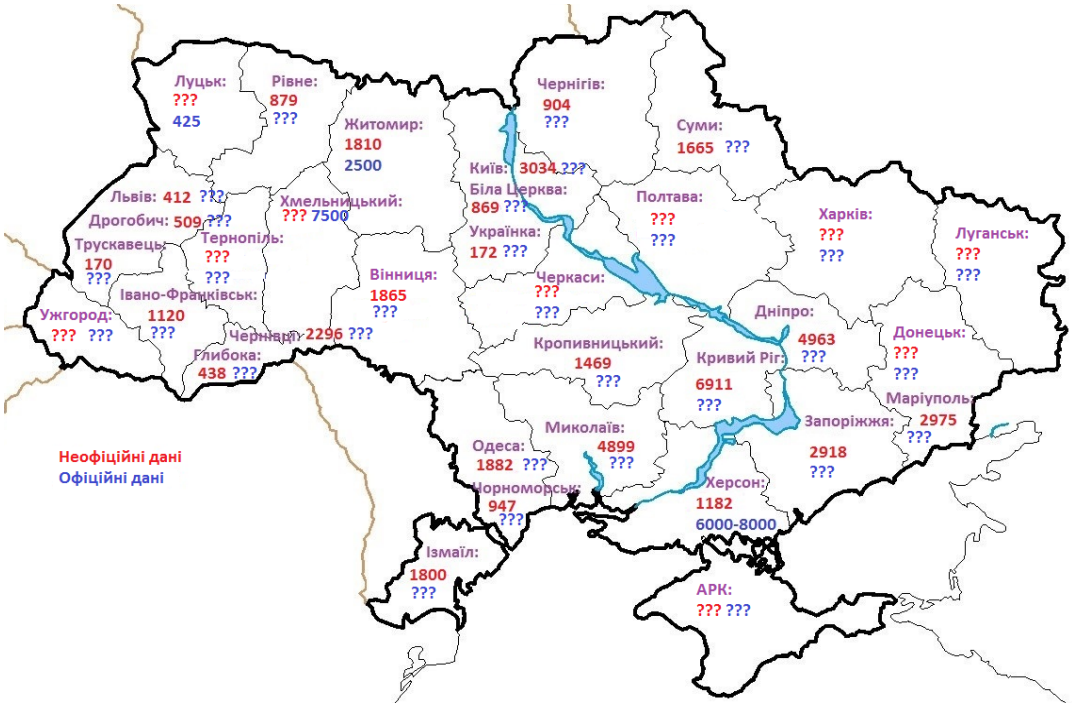

Джерело: рисунок підготовлено авторами на основі відповідей обласних міст на інформаційні запити ЕПЛ та даних Animal-id.info[9]. Фото з відкритих джерел.

[7] Stray Animal Control Practices (Europe), WSPA and RSPCA International, https://bit.ly/2LjEWo4
[8] Інформацію отримано у відповідь на запити, підготовані ЕПЛ.
[9] Проект моніторингу чисельності безпритульних тварин у містах, Animal-id, https://animal-id.info/counting.

Крім того, підрахунок кількості безпритульних тварин проводять волонтери у рамках грантових проектів[10]. Так, згідно досліджень, проведених Animal-id[11] протягом 2016-2017 років, у 24 населених пунктах України налічується понад 46 тисяч безпритульних тварин (див. рисунок 5). За окремими даними, в Україні нараховується близько півмільйона безпритульних собак[12]. Приблизне число бездомних котів є невідомим, однак домашніх котів в Україні близько 7,5 млн[13]. Кожна з цих одомашнених тварин знаходиться у неприродних для неї умовах – поза доглядом людини.

Така кількість безпритульних тварин не може бути непомітною та впливає не лише на добробут тварин, але й на комфорт проживання людей у населених пунктах. З одного боку, безпритульні тварини стали частиною екосистем міст та зменшують кількість гризунів, а безпритульні собаки також використовуються для охорони певних дворів, територій чи приміщень. Вони тримаються певної території, отримують імена та підгодовуються не байдужими людьми, інколи їх можуть й зовсім забрати з вулиці. З іншого ж боку, трапляються випадки, коли безпритульні тварини нападають на людей та власницьких тварин[14], переносять такі небезпечні хвороби як сказ. Вони також розводять безлад коло смітників у пошуках їжі, забруднюють вулиці та парки, сквери, створюють шум через гавкіт, а у періоди розмноження формують зграї та стають агресивними. Крім того, ці тварини часто є причиною автомобільних аварій. Так, за даними зоологів, на автошляхах України у густо населених районах гине 3-5 псів на добу на 100 км шляхів[15]. Тому, попри те, що саме людина стала причиною появи безпритульних тварин, ставлення людей до них в Україні є різним.

Ставлення людей до безпритульних тварин

У містах частина людей намагається допомогти безпритульним тваринам. Вони їх підгодовують та прилаштовують, збирають кошти на стерилізацію цих тварин, щоб гуманно регулювати їхню кількість. Крім того, окремі активісти та зоозахисники роблять тиск або ж співпрацюють з владою для вирішення проблем поводження з тваринами на місцях. У селах на це питання звертають увагу менше людей, однак безпритульних тварин часто прилаштовують для охорони дворів.

Проте, як у селах, так і у містах, знаходяться ті, хто недолюблює безпритульних тварин. Одні з них обмежуються конфліктами із активістами, які годують тварин коло під'їздів, надають допуск котам до підвалів тощо. Інші ж є більш радикальними та намагаються будь-якими методами зменшити кількість безпритульних тварин. Так, у деяких селах нормальною практикою є вбивство тварин, які крадуть їжу, курчат чи заподіюють іншу дрібну шкоду. Крім того, досить часто собак, які покусали людей, вбивають не залежно від того, скажені вони, чи ні.

Крім того, в Україні діють догхантери – особи, які полюють на безпритульних собак з метою зменшення їхньої кількості. Такі люди агресивно налаштовані до безпритульних собак, оскільки вважають їх загрозою для життя та безпеки людей та джерелом антисанітарії. Догхантери вбивають здебільшого ватажків зграй безритульних та самок для того, щоб зграї розпадалися, а кількість тварин не збільшувалася[16]. Безпритульних котів догхантери не вбивають, оскільки ті виконують дератизаційну функцію. До прикладу, у ході підготовки до Євро-2012 у Львові, Києві, Харкові[17] масово отруювали та вбивали безпритульних тварин. Влада зазвичай байдуже ставилася до таких вбивств, оскільки отримувала вигоду від цього – догхантери частково вирішували проблему великої кількості безпритульних. Водночас зоозахисні організації та активісти проводили марші та акції проти вбивств безпритульних тварин в Україні. Так, 31 березня 2012 року пройшов міжнародний марш, який підтримали активісти у Німеччині, Італії,

[10] Animal-id.info - це міжнародна онлайн платформа, яка об'єднує дані про ідентифікованих тварин, їх власників та організацій, які працюють з тваринами; https://animal-id.info/site/about-project
[11] Там само.
[12] Бездоглядні тварини: як на Заході працюють притулки; платформа розвитку міст, http://urbanua.org/dosvid/zakordonni-pryklady/247
[13] Countries With The Most Pet Cats Globally, World Facts, https://bit.ly/2GbIB14
[14] Можна додати картинку з даними про напади, як аргумент, чому потрібно вирішувати цю проблему!!
[15] Загороднюк І. Загибель тварин на дорогах: оцінка впливу автотранспорту на популяції диких і свійських тварин // Фауна в антропогенному ландшафті / Під ред. І. Загороднюка. — Луганськ, 2006. — С. 120–125. — (Праці Теріологічної Школи, Вип. 8);
[16] Догхантери; стаття, Вікіпедія, https://bit.ly/2LfW5yS
[17] Міста, які приймали чемпіонат світу із футболу «Євро-2012».

Австрії, Угорщині, Нідерландах, Хорватії, Греції, Чехії, Франції, Іспанії, Швейцарії, Польщі, Росії, Білорусі, Казахстані[18].

Окрім догхантерів, є люди, які вбивають безпритульних тварин з особливою жорстокістю. Собакам обмотують морду скотчем чи клейкою лентою, приречуючи тварину на смерть у муках від голоду та зневоднення. Трапляються випадки, коли тваринам відрізають лапи або підкидають петарди. Досить часто тварин отруюють речовинами, які викликають особливо сильні страждання. Лише частину в згаданих випадках вдається врятувати, решта помирає у муках.

Вбиваючи безпритульних тварин будь-якими методами, люди забувають, що самі ж стали першопричиною появи собак та котів на вулицях. Крім того, тварини є живими істотами. У той час, як навіть за найтяжчі злочини у більшості країн світу, включаючи Україну, відсутня смертна кара для людей, у нас безпритульних тварин вбивають лише за одне їхнє існування. Такі дії є негуманними. Фізична жорстокість до тварин є формою асоціальної поведінки та входить у клінічну картину проявів розладу поведінки, занесеного до Міжнародного класифікатору хвороб[19].

Як вижити тварині без догляду людини

Перебуваючи на вулицях, тварини не мають постійного та безпечного місця проживання. З одного боку їх підгодовують волонтери, намагаються їх прилаштувати та оберегти від смерті через переохолодження. З іншого боку, цих тварин постійно ганяють, досить часто жбурляючи у них каміння чи інші предмети, а подекуди – б'ючи. Вони позбавлені турботи та любові. Через це більшість з них залякані та тікають від тих, поруч з ким повинні були б жити, - тікають від людей. Інші ж, щоб захиститись, стають агресивними. Окремі з них, особливо ті, які постраждали від рук людини, більше не підлягають прилаштуванню або ж потребують довгої роботи з боку зоопсихологів для того, щоб знову навчитись перебувати поруч з людьми.

Безпритульні тварини страждають від паразитів та через перебування на вулицях без догляду часто хворіють. Такі тварини практично не отримують ветеринарної допомоги. Через голод, постійну небезпеку та переохолодження, тварини гинуть. Особливо це стосується новонароджених безпритульних тварин, частина з яких не досягає зрілого віку. Інколи життя безпритульних тварин вимірюється одним весняно-літнім сезоном, коли вони можуть розраховувати на підгодівлю та теплу погоду.

Що роблять у світі з безпритульними тваринами

Від того, що велика кількість безпритульних тварин перебуває на вулицях, страждають як тварини, так і люди. Крім того, це також впливає на імідж населених пунктів, на комфортність проживання у них, на витрати місцевих бюджетів тощо. Усього в світі нараховується близько 600 млн. безпритульних тварин[20]. Наприклад, у Великобританії за окремими даними нараховується понад 9 млн. безпритульних котів[21] та, станом на 2017 рік, – понад 66 тисяч безпритульних собак[22]. У США щодня народжується близько 70 тисяч безпритульних тварин, а їхня загальна кількість складає понад 70 мільйонів[23]. Але кількість безпритульних тварин, які стали такими спадково є зазвичай меншою, аніж в Україні (див. Рисунок 3). Це пов'язано з тим, що для врегулювання їхньої кількості застосовують такі гуманні методи як стерилізація, прилаштування безпритульних тварин тощо. Розглянемо кожен із способів вирішення проблем з безпритульними тваринами у світі.

[18] Новина ТСН про міжнародний марш проти вбивств безпритульних тварин, https://bit.ly/2zJEniK
[19] World Health Organization ICD-10: F91 Conduct Disorders. — Geneva: World Health Organization, 1992.; Самохвалов Віктор Павлович, Коробов Олександр Олександрович, Мельников Володимир Олексійович Психіатрія. Навчальний посібник для студентів медичних вузів. — 576 с. — ISBN 5-222-02133-5.
[20] Animal Foundation Platform, http://www.stray-afp.org/ourprojects
[21] Catcuddles Cat Sanctuary London, Stray Cats (abandoned or feral cats), https://www.catcuddles.org.uk/stray-cats/
[22] Stray dogs survey report 2017, page 6, Dogs Trust, https://www.dogstrust.org.uk/news-events/news/stray%20dogs%20report_v4.pdf
[23] United States facts & figures, Stray animal foundation platform, http://www.stray-afp.org/blog/latest-news/united-states-facts-figures

Рисунок 3. Спадково безпритульні собаки та коти, обсяг від загальної кількості безпритульних собак та котів

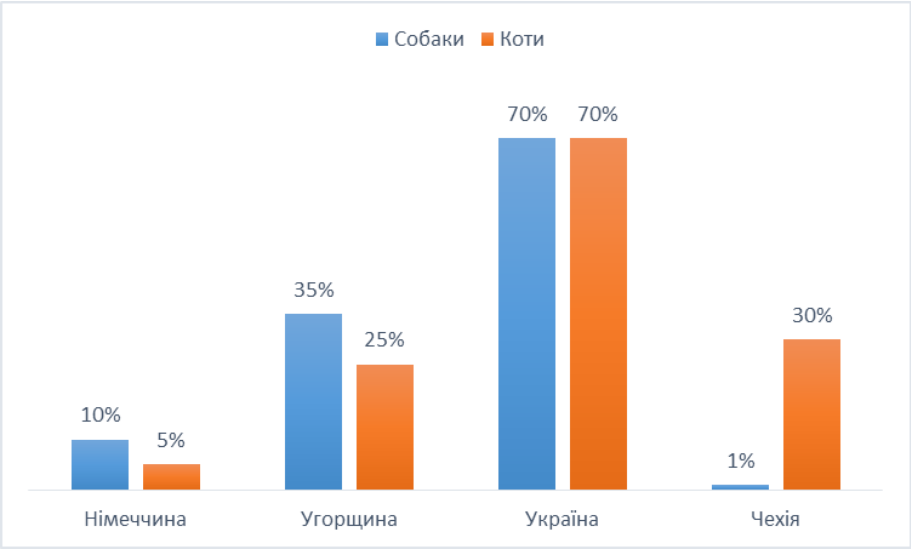

Джерело: підготовлено авторами на основі даних дослідження, проведеного у 2006-2007 р.р. Stray Animal Control Practices (Europe), WSPA and RSPCA International[24].

- *Ліцензія на розведення тварин*

Для того, щоб новонароджені тварини не опинились на вулиці, а власники тварин відповідальніше ставились до приплоду та його подальшої долі, розводити тварин дозволяється лише при отриманні спеціальної ліцензії. До прикладу, у Великобританії така вимога встановлена до власників тварин, які планують розводити собак для продажу та які отримують від 5 приплодів за рік. Ліцензія видається місцевими радами строком на рік. Крім цього, такі власники зобов'язані надавати доступ до приміщення, де утримуються тварини, ветеринарним інспекторам для перевірки того, чи в належним умовах утримуються тварини, чи отримують вони достатньо їжі та води тощо[25].

- *Введення податку за утримання тварин*

Власники, які утримують тварин, повинні щомісяця сплачувати податки. Кошти, отримані за рахунок сплати податків, спрямовують на утримання притулків, на створення та догляд за місцями для вигулу тварин тощо. Однак наповнення бюджету – не єдина мета податку. Від його сплати звільняють тих, хто взяв тварину з притулку, що в свою чергу призводить до зменшення кількості безпритульних тварин. До прикладу, у Німеччині цей податок сягає від 140 євро в рік, а загальна сума податку, сплачена власниками собак у 2016 році становила понад 11 млн. євро[26].

- *Реєстрація та ідентифікація тварин*

Досить часто буває, що на вулицях опиняються загублені тварини або ж тварини, від яких відмовилися власники. Для того, щоб попередити випадки залишення тварин, а також, щоб швидко встановити власника та походження тварин, останніх реєструють переважно у ветеринарних кініках та притулках ветеринари, студенти ветеринарної хірургії та інші спеціально навчені особи, які пройшли відповідні курси[27]. У ході реєстрації у електронну базу даних вносяться відомості про вік, стать, породу, кличку тварини, дані про її власника, про проведені

[24] Stray Animal Control Practices (Europe), WSPA and RSPCA International,page 13-14 and 17-18, https://bit.ly/2LjEWo4
[25] Dog breeding licence (England, Scotland and Wales), GOV.UK, https://www.gov.uk/dog-breeding-licence-england-scotland-wales
[26] Why did Berlin dog owners pay over €11 million in 'dog tax' last year? The Local, news, https://bit.ly/2JrFHq9
[27] Get your dog microchipped, GOV.UK data base, https://www.gov.uk/get-your-dog-microchipped, https://bit.ly/2NTbnrN

стерилізацію та ін'єкції тощо, а також ідентифікаційний номер. Тварину ідентифікують за допомогою жетона, мікрочіпу[28], кліпс тощо, які містять ідентифікаційний номер.

Крім того, реєстрація тварин дозволяє встановити точну кількість власницьких та безпритульних тварин. Також, реєстрація тварини слугує доказом права власності чи опікунства над твариною конкретною особою. Це дозволяє як притягнути власника до відповідальності за шкоду, заподіяну його твариною, так і відшкодувати шкоду, заподіяну власницькій тварині.

На приклад, у Великобританії обов'язкова реєстрація собак була введена ще у 1992 році, на основі якої собак ідентифікували жетонами, що прикріплювалися до нашийників[29]. З квітня 2016 року у Великобританії[30], Шотландії[31] та Уельсі[32] введене обов'язкове чіпування собак, у тому числі цуценят віком від 8 тижнів. Це значно вплинуло на скорочення кількості безпритульних тварин. Зокрема, протягом 2017 року у Великобританії близько 7 тисяч безпритульних собак (понад 10% від загальної кількості) було повернуто їхнім власникам завдяки тому, що останні були зареєстровані та ідентифіковані чіпами[33]. У Німеччину ж, як і будь-яку іншу країну Європейського Союзу[34], забороняється ввезення незареєстрованої домашньої тварини. Так, собаки повинні бути прочіповані, а у їхньому паспорті вказується реєстраційний номер[35].

- *Поміщення у притулки та прилаштування безпритульних тварин*

Виловлених безпритульних тварин поміщають у притулки. У притулках тваринам надають ветеринарну допомогу та шукають їхніх власників. Також, виловлених тварин реєструють та стерилізують. Якщо власників знайти не вдається, тваринам шукають нових. До прикладу, щороку у притулки США поступають приблизно 6,5 млн. котів та собак, 3 млн. з яких вдається знайти нові домівки, а понад 700 тисяч з яких повертають власникам[36].

Крім того, під час прилаштування тварин, притулки переконуються, чи передаються тварини у належні умови та чи є потенційні власники добросовісними. Так, попри те, що понад 300 000 тварин в Німеччині щороку потребують прилаштування, тварину не передадуть у власність не переконавшись в тому, що розміри будинку та саду потенційного власника дозволяють утримувати тварину, а члени сім'ї чи співмешканці доброзичливо ставитимуться до тварини, що тварина буде отримувати належну кількість уваги та не залишатиметься на довго на самоті, а також, що тварина не буде покинута у разі переїзду власника тощо[37].

- *Стерилізація тварин*

Стерилізація тварин полягає у хірургічному позбавлені здатності до відтворення. Згідно окремих досліджень, одна непростерилізована самка собаки та її приплід можуть дати життя 67 тис. собак, а кішка та її котенята – 420 тис. котів протягом семи років[38]. Метод стерилізації вважається більш гуманним у порівнянні із евтаназію дорослих та новонароджених тварин та дозволяє попередити збільшення кількості тварин через розмноження. Так, стерилізацію використовують як метод попередження неконтрольованого розмноження тварин у Німеччині[39].
Цікавим є той факт, що для попередження збільшення кількості безпритульних тварин, а також для заохочення адопції[40] тварин з притулків, обов'язкову стерилізацію проводять також щодо власницьких тварин.

---

[28] Чіп вводиться під шкіру тварині безболісною ін'єкцією у місця, які попереджають рух чіпа по тілі тварини, до прикладу, між лопатками. За допомогою спеціальних пристроїв (сканерів тощо), що приставляють до місця, де введено чіп, можна отримати дані про тварину, ї власника тощо.
[29] Control of Dogs Order 1992, UK, https://bit.ly/2uqAI9V
[30] The Microchipping of Dogs (England) Regulations 2015, https://bit.ly/2NIxu8X
[31] The Microchipping of Dogs (Scotland) Regulations 2016, http://www.legislation.gov.uk/ssi/2016/58/made
[32] The Microchipping of Dogs (Wales) Regulations 2015, http://www.legislation.gov.uk/wsi/2015/1990/contents/made
[33] Stray dogs survey report 2017, page 12, Dogs Trust, https://bit.ly/2ziNwdw
[34] Microchipping, article, Europetnet, https://www.europetnet.com/microchipping.html
[35] Germany Pet Passport & Import Regulations, https://www.pettravel.com/immigration/Germany.cfm
[36] Pet Statistics, American Society for the Prevention of Cruelty to Animals, https://bit.ly/1X1AFjW
[37] Everything you need to know about having a pet in Germany, https://bit.ly/2urOJP5
[38] 12 Alarming Facts About Pet Homelessness, One Green Planet, https://bit.ly/1jT3b8p
[39] Article 6, paragraph 5, Animal Welfare Act (Germany), https://bit.ly/2uCF1sB
[40] Взяття тварин під опіку, прилаштування тварин.

До прикладу, у окремих штатах США[41], усі тварини, що передаються у власність із притулків, повинні бути стерилізованими. У випадку, якщо стерилізація через вік є неможливою, потенційний власник підписує зобов'язання простерилізувати тварину протягом місяця після досягнення нею статевої зрілості.

- *Евтаназія безпритульних тварин*

Евтаназія є не засобом для зменшення кількості безпритульних тварин, а способом припинення страждань тварин, які через певні ушкодження, інфекції, травми, невиліковні хвороби живуть у муках або ж мають дуже малі шанси вижити[42]. Крім того, евтаназія повинна бути максимально безболісною, а при її застосуванні необхідно звести до мінімуму почуття страху та відчаю у тварин. Лишу за таких умов застосування евтаназії є гуманним.
Саме тому щороку кількість здорових та новонароджених тварин, що піддаються евтаназії у розвинених країнах, зменшується, а для попередження збільшення кількості безпритульних тварин використовують стерилізацію.

Практика поводження з безпритульними тваринами в Україні

Практично кожен з описаних способів регулювання чисельності безпритульних тварин застосовується в Україні. Проте лише деякі з них є обов'язковими, а інші застосовуються хаотично або ж є негуманними, через що проблема великої кількості безпритульних тварин та їхнього захисту від жорстокого поводження залишається невирішеною.

- *Реєстрація тварин не ведеться на національному рівні*

До прикладу, хоча в Україні і закріплений обов'язок власників здійснювати реєстрацію собак та котів[43], на національному рівні не встановлено вимог щодо умов та порядку здійснення реєстрації, як і не створено реєстраційної бази. Водночас, ветеринарні клініки надають послуги реєстрації тварин з внесенням даних до міжнародної бази даних, а окремі міста по Україні здійснюють реєстрацію тварин на локальному рівні. До прикладу, у м. Львів з 1 березня 2016 року проводиться обов'язкова реєстрація собак[44]. Аналогічно у містах здійснюється реєстрація відловлених та простерилізованих безпритульних тварин. Нездійснення реєстрації тварин є проявом безвідповідальності його власника. Допоки тварин не реєструватимуть по всій Україні, збільшення кількості безпритульних тварин збільшуватиметься через неможливість встановлення власників загублених, бродячих тварин тощо.

- *Стерилізація не є обов'язковим способом регулювання кількості тварин*

Окрім реєстрації, не є загальнообов'язковим способом регулювання чисельності тварин стерилізація безпритульних тварин. Водночас, на сьогодні все більше міст здійснюють стерилізацію замість евтаназії відловлених тварин. До прикладу, протягом 2012-2014 років в Україні реалізовувався проект «S.O.S – безпека співжиття людей та безпритульних тварин на польсько-українському прикордонні: Львів, Люблін, Луцьк та Івано-Франківськ»[45], який передбачав стерилізацію тварин за схемою «відлов-стерилізація-повернення на місце відлову[46]».

- *Замала кількість притулків*

Водночас, в Україні практично не має муніципальних та приватних притулків. Через це після стерилізації тварин повертають на місце відлову. Частина з існуючих притулків є переповненими, а тварини у них замкнені в маленькому просторі, позбавлені волі тощо, їм не вистачає контакту

[41] Mandatory Spay/Neuter Laws, Staff research, AVMA State Advocacy Division, https://bit.ly/2yGaniv
[42] Why We Euthanize, PETA, https://www.peta.org/blog/euthanize/
[43] Правила тримання собак, котів і хижих тварин у населених пунктах Української РСР* Держжитлокомунгосп України, Мінагропром України, МОЗ України; Правила від 17.06.1980, http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/n0001303-80
[44] У Львові стартує обов'язкова реєстрація домашніх тварин, Львівська міська рада, https://bit.ly/2Lc3Ci6
[45] Новина Zaxid.net про реалізацію проекту "S.O.S.". https://zaxid.net/lviv_rozpochav_realizatsiyu_proektu_zoz_n1266771
[46] Тварин повертали на місце вилову лише після тимчасової післяопераційної перетримки, необхідної для загоєння ран.

з людиною, що часто призводить до порушення психіки тварин. Існуючі притулки також часто мають проблему із фінансуванням.
Безпритульних тварин намагаються також прилаштувати волонтери та активісти. Також у м. Львів у 2017 році було відкрито перший центр з адопції тварин[47], через який безпритульним тваринам шукають нову домівку.

- *Евтаназія здорових тварин*

Крім того, хоча окремі міста відходять від такої практики, в Україні залишається законною евтаназія здорових тварин. Так, відповідно до положень ст. 17 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження»[48], умертвіння тварин допускається зокрема за необхідності умертвіння новонародженого приплоду тварин, при регулюванні чисельності диких тварин і тварин, що не утримуються людиною, але перебувають в умовах, повністю або частково створюваних діяльністю людини. Однак, вбивство здорових тварин не є евтаназією, оскільки та передбачає припинення страждань, спричинених невиліковними хворобами чи сильними тілесними ушкодженнями тощо. Тому, та евтаназія, яка дозволена в Україні, суперечить принципам гуманного ставлення до тварин та захисту тварин від жорстокого поводження. Евтаназію тварин лише задля зменшення їхньої кількості можна порівняти зі смертною карою. В Україні її відмінили для людей.

- *Неконтрольоване розмноження власницьких тварин*

У законодавстві України відсутні норми, які б регулювали порядок розведення та регулювання приплоду собак та котів. Тому власники не є обмеженими у розведенні тварин та не зобов'язані контролювати появу приплоду. Через це частими є випадки, коли новонароджених тварин вбивають, або залишають на вулицях чи підкидають зоозахисним організаціям, комунальним підприємствам тощо. Така ситуація призводить до збільшення кількості безпритульних тварин.

Джерело: фото з відкритих джерел.[49]

Вбити неможливо прихистити?

В Україні зареєстровано декілька законопроектів, які передбачають обов'язкову стерилізацію власницьких та безпритульних тварин, запровадження обов'язкової реєстрації тварин та

[47] У Львові відкрили центр всиновлення тварин, Твоє Місто, https://bit.ly/2NiWDBm
[48] Стаття 17 Закону України «Про захист тварин від жорстокого поводження», Верховна Рада України; Закон від 21.02.2006 № 3447-IV у редакції від 04.08.2017, http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/3447-15
[49] Фото з відкритих джерел. Джерело: https://pethelp.com.ua/yak_podolati_bezpritulnist_tvarin/

заборони евтаназії здорових тварин[50]. Деякі з них містять тотожні норми[51]. Водночас усі вони повільно просуваються на розгляд парламенту, а окремі доходять до розгляду лише через тиск громадськості. Зрозуміло, що такі законопроекти, особливо в умовах війни та нестабільної економіки, є не найважливішими та непріоритетними для парламенту та уряду. Проте, наявність великої кількості безпритульних тварин впливає на комфортність проживання людей у містах. Другим аспектом, але не менш важливим, є те, що безпритульні тварини нападають на людей, власницьких тварин та переносять сказ, що також впливає на життя і здоров'я населення.

Крім того, від перебування тварин на вулицях поза контролем та доглядом людини, страждають і самі тварини. Допоки ці проблеми залишаються невирішеними, безпритульні тварини перебуватимуть під загрозою бути отруєними чи вбитими через діяльність догхантерів чи окремих осіб, під загрозою голодної смерті тощо. Таке негуманне поводження з безпритульними тваринами не може собі дозволити країна, яка обрала курс руху у напрямку встановлення європейських цінностей.

Дивлячись на досвід провідних країн світу, які регулюють чисельність безпритульних тварин та вирішують проблеми, пов'язані з їхньою наявністю на вулицях гуманними методами, доцільним було б запровадити в Україні нижчеперелічені кроки.

Реєстрація тварин

Для того, щоб в Україні була наявна офіційна інформація про кількість домашніх та безпритульних собак і котів, у першу чергу необхідно ввести обов'язкову реєстрацію тварин. Отримані дані стануть вихідними для подальшого прийняття рішень у сфері поводження з тваринами. Крім того, у випадку загублення чи залишення зареєстрованих тварин набагато легше можна буде повернути їх власникам.

Інформація про зареєстрованих тварин може вноситися в національну базу даних. Водночас доцільнішим є внесення даних Міжнародну онлайн базу ідентифікованих тварин[52], що зекономить кошти на створенні національної бази та усуне необхідність перенесення даних уже зареєстрованих собак та котів.

Стерилізація та розведення тварин

Для того, щоб кількість тварин на вулицях зменшилась, необхідно також запроваджувати обов'язкову стерилізацію безпритульних тварин як гуманний спосіб регулювання їхньої кількості. Крім того, така стерилізація повинна стосуватися також і власницьких тварин за окремими винятками, а розведення тварин повинне здійснюватися особами, які отримали спеціальну ліцензію. Це дозволить попередити збільшення кількості безпритульних тварин через залишення новонароджених незатребуваних, неприлаштованих тварин на вулицях, вбивство новонародженого приплоду тощо.

Створення притулків для тварин

Водночас, самі лише стерилізація та реєстрація тварин не призведуть до зникнення тварин з вулиць. Саме тому іншим необхідним кроком є створення муніципальних притулків для тварин та центрів адопції, які займатимуться прилаштуванням тварин. У разі, якщо розведенням тварин займатимуться спеціальні розплідники чи особи, які мають ліцензію, адопція тварин з притулків стане більш популярною та доступнішою у порівнянні із купівлею породистих тварин.

Заборона евтаназії здорових тварин

Ці заходи повинні впроваджуватися комплексно, оскільки застосування лише одного з рішень не призведе до повного вирішення проблеми великої кількості безпритульних тварин. Проте окрім регулювання їхньої чисельності, до тварин повинні ставитися гуманно незалежно від того, чи

[50] Аналіз законопроектів у сфері поводження з безпритульними тваринами, ЕПЛ, https://bit.ly/2uBR7C4
[51] Аналіз законопроектів у сфері поводження з тваринами, ЕПЛ, https://bit.ly/2uya6gI
[52] Міжнародна онлайн база ідентифікованих тварин, https://animal-id.info/

вони мають домівку і власника, чи ні. Зокрема, однією з умов дотримання принципу захисту тварин від жорстокого поводження є заборона умертвіння абсолютно здорових, у тому числі новонароджених, тварин. Крім того, варто розуміти, що метою евтаназії є припинення страждань тварин, які невиліковно хворі, покалічені, умертвіння яких є гуманнішим у порівнянні із життям у муках. Тому евтаназія не може застосовуватися до тварин, які здорові, навіть якщо вони можуть бути у потенційній небезпеці через перебування на вулиці. Однак таких тварин все ще можливо прилаштувати, а позбавляти їх життя є жорстоким поводженням з тваринами.

Окрім того, на законодавчому рівні необхідно чітко встановити перелік засобів, які дозволено використовувати для умертвіння тварин. Зокрема, дозволеними повинні залишатись лише ті, які призводять до безболісної смерті. Евтаназія тварин через отруєння, відстріл, введення ін'єкцій, які спричиняють задушення, внутрішні крововиливи тощо, повинна бути забороненою.

Формування відповідального та гуманного ставлення до тварин

Не всі проблеми, наявні у сфері поводження з безпритульними тваринами, можна врегулювати за допомогою законодавства. Так, формування гуманного ставлення до тварин та попередження жорстокого поводження з безпритульними тваринами, займають час. Тварини не є злими та агресивними від народження, їх змінює світ навколо, вони пристосовуються до виживання в ньому. І вже перед людиною стоїть вибір чи стикнуться вони з жорстокістю, голодом, хворобами, бродяжництвом, чи стануть частиною родини.

Звичайно, можна чекати поки уряд буде вживати просвітні заходи для підвищення свідомості людей. Однак, гуманне ставлення до тварин залежить не тільки від дій уряду, але і від відповідальності кожного з нас. При цьому, ця відповідальність стосується не лише власників, які повинні контролювати приплід, реєструвати, стерилізувати своїх тварин. Долучитися до вирішення проблем, пов'язаних з безпритульними тваринами, може кожен через волонтерство, пожертвування коштів на притулки та стерилізацію тварин тощо.

У багатьох країнах світу безпритульні тварини на вулицях практично відсутні, а їхня кількість є незначною. Це пов'язано з тим, що ці країни вживають заходи, які попереджають утворення нових безпритульних тварин, та які дозволяють зменшити їхню кількість гуманними методами. Україна також має великий досвід у вирішенні проблем, пов'язаних із наявність великої кількості безпритульних тварин на вулицях. Крім того, на сьогодні все більше міст починають впроваджувати реєстрацію та стерилізацію тварин самотужки або ж за допомогою окремих організацій. Однак, ті заходи, що вживаються у нас, не є достатніми і доказом цього є те, що кількість безпритульних тварин, які знаходяться на вулицях, залишається великою. Залишаючи цю проблему без вирішення, Україна мириться із жорстокістю і обирає вбивати, а не прихищати.